

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)
z dnia 1 czerwca 2006 r. *

W sprawach połączonych C-442/03 P i C-471/03 P

mających za przedmiot dwa odwołania w trybie art. 56 Statutu Trybunał Sprawiedliwości, wniesione odpowiednio w dniu 17 października i 10 listopada 2003 r.,

P & O European Ferries (Vizcaya) SA, z siedzibą w Bilbao (Hiszpania), reprezentowana przez J. Levera, QC, J. Ellisona, solicitor, i M. Pickford, barrister; wspieraną przez E. Bourtzalasa i J. Folguera Crespo, abogados,

wnosząca odwołanie w sprawie C-442/03 P,

Diputación Foral de Vizcaya, reprezentowana przez I. Sáenza-Cortabarrię Fernández i M. Morales Isasi, abogados,

wnosząca odwołanie w sprawie C-471/03 P,

* Język postępowania: angielski i hiszpański

w której drugą stroną jest:

Komisja Wspólnot Europejskich, reprezentowana przez N. Khana i J. Buendę Sierre, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Rosas, prezes izby, J. Malenovský, J.P. Puissechet (sprawozdawca), S. von Bahr i A. Borg Barthet, sędziowie,

rzecznik generalny: A. Tizzano,
sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 22 września 2005 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 9 lutego 2000 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 W swoich odwołaniach P & O European Ferries (Vizcaya) SA (dawniej Ferries Golfo de Vizcaya SA, zwana dalej „P & O Ferries”) i Diputación Foral de Vizcaya (rada

provincji Vizcaya, zwana dalej „Diputación”) wnoszą o uchylenie wyroku Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich z dnia 5 sierpnia 2003 r. w sprawach połączonych T-116/01 i T-118/01 P & O European Ferries (Vizcaya) i Diputación Foral de Vizcaya przeciwko Komisji, Rec. str. II-2957, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”), w którym Sąd oddalił ich skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji 2001/247/WE z dnia 29 listopada 2000 r. dotyczącej systemu pomocy stosowanego przez Hiszpanię na korzyść towarzystwa żeglugowego Ferries Golfo de Vizcaya (Dz.U. 2001, L 89, str. 28, zwanej dalej „zaskarżoną decyzją”).

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu i zaskarżona decyzja

- 2 Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu zostały przedstawione w zaskarżonym wyroku w następujący sposób:

„1 W dniu 9 lipca 1992 r. Diputación [...] i ministerstwo handlu i turystyki rządu baskijskiego z jednej strony i Ferries Golfo de Vizcaya, obecnie P & O European Ferries (Vizcaya) [...] z drugiej strony, podpisały porozumienie (zwane dalej »pierwotnym porozumieniem«) dotyczące utworzenia usługi promowej pomiędzy Bilbao a Portsmouth. Porozumienie to przewidywało nabycie przez władze sygnatariuszy 26 000 bonów podróży, które miały być wykorzystane na linii morskiej Bilbao — Portsmouth. W zamian P & O Ferries miała otrzymać 911 800 000 peset hiszpańskich (ESP). Taryfa na jednego pasażera została ustalona w wysokości 34 000 ESP za 1993–1994 r. i — z zastrzeżeniem zmian — w wysokości 36 000 ESP za 1994–1995 r. oraz w wysokości 38 000 ESP za 1995–1996 r. Pierwotne porozumienie nie zostało zgłoszone Komisji.

- 2 Pismem z dnia 21 września 1992 r. spółka Bretagne Angleterre Irlande, która od wielu lat pod nazwą handlową »Britanny Ferries« eksploatuje linię morską

pomiędzy portem Plymouth w Zjednoczonym Królestwie i Santander w Hiszpanii, wniosła do Komisji skargę, donosząc jej o znacznych subwencjach, które miały zostać przyznane P & O Ferries przez Diputación i rząd baskijski.

- 3 W piśmie z dnia 30 listopada 1992 r. Komisja wezwała rząd hiszpański do przedstawienia jej informacji dotyczących spornych subwencji, a rząd hiszpański odpowiedział jej w dniu 1 kwietnia 1993 r.

- 4 W dniu 29 września 1993 r. Komisja postanowiła wszcząć postępowanie przewidziane w art. 93 ust. 2 traktatu WE (obecnie art. 88 ust. 2 WE). Uznała ona, że pierwotne porozumienie nie stanowiło normalnej transakcji handlowej, ponieważ dotyczyło nabycia wcześniej określonej liczby bonów podróży w okresie trzech lat, ponieważ ustalona taryfa była wyższa aniżeli taryfa handlowa i ponieważ za bony podróże należałoby zapłacić nawet w przypadku nieodbytych rejsów lub w przypadku rejsów skierowanych do innych portów i wreszcie ponieważ porozumienie zawierało zobowiązanie do zapłacenia wszystkich strat poniesionych w okresie pierwszych trzech lat eksploatacji nowej usługi oraz ponieważ ryzyko związane ze stratami handlowymi zostało zatem wykluczone w przypadku P & O Ferries. W świetle informacji, które zostały przekazane Komisji, stwierdziła ona, że pomoc finansowa przyznana P & O Ferries stanowiła pomoc państwa w rozumieniu art. 92 traktatu WE (obecnie, po zmianie, art. 87 WE) i nie spełniała przesłanek wymaganych do uznania jej za zgodną ze wspólnym rynkiem.

- 5 Pismem z dnia 13 października 1993 r. Komisja doręczyła przywołaną powyżej decyzję rządowi hiszpańskiemu i wezwała go do potwierdzenia, że zawiesi wszelkie wypłaty z tytułu spornej pomocy aż do wydania przez Komisję ostatecznej decyzji. W tym piśmie rząd hiszpański został także wezwany do przedstawienia swoich uwag i wszelkich informacji koniecznych do dokonania oceny tej pomocy.

- 6 Pismem z dnia 10 listopada 1993 r. rząd baskijski poinformował Komisję o zawieszeniu realizacji pierwotnego porozumienia.
- 7 Decyzja o wszczęciu postępowania w sprawie pomocy przyznanej P & O Ferries przez Królestwo Hiszpanii była przedmiotem komunikatu Komisji skierowanego do innych państw członkowskich i zainteresowanych stron, który został opublikowany w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich (Dz.U. 1994, C 70, str. 5).
- 8 W ramach postępowania administracyjnego P & O Ferries i Komisja przedyskutowały rodzaj porozumienia, jaki mógłby być negocjowany przez strony. Ta wymiana dotyczyła w szczególności projektu zmian pierwotnego porozumienia i projektów nowego porozumienia, które miało zastąpić pierwotne porozumienie.
- 9 Pismem z dnia 27 marca 1995 r. skierowanym do urzędnika Dyrekcji Generalnej ds. Transportu właściwego w zakresie pomocy państwa w sektorze transportu P & O Ferries poinformowała Komisję o nowym porozumieniu (zwanym dalej »nowym porozumieniem«), które zostało zawarte w dniu 7 marca 1995 r. pomiędzy Diputación i P & O Ferries i które miało obowiązywać od 1995 do 1998 r. Z załączonego pisma wynikało, że Diputación miała otrzymać odsetki od kwot, które zostały przekazane do dyspozycji P & O Ferries w ramach pierwotnego porozumienia.
- 10 Zgodnie z nowym porozumieniem Diputación zobowiązała się nabyć w okresie od stycznia 1995 r. do grudnia 1998 r. 46 500 bonów podróży przeznaczonych do wykorzystania na linii Bilbao — Portsmouth, eksploatowanej przez P & O Ferries. Świadczenie wzajemne władz publicznych polegało na zapłacie 985 500 000 ESP, w tym 300 000 000 ESP w 1995 r., 315 000 000 w 1996 r., 198 000 000 w 1997 r. i 172 500 000 w 1998 r. Taryfy te podlegały obniżce z uwagi na długoterminowe zobowiązanie Diputación do nabycia tych bonów i zostały obliczone w oparciu o taryfę referencyjną wynoszącą

22 000 ESP, ogłoszoną w 1994 r. jako taryfa handlowa, powiększoną o 5% za każdy rok. W ostateczności te taryfy zostały ustalone w wysokości 23 300 ESP w 1995 r., 24 500 ESP w 1996 r., 25 700 w 1997 r. i 26 985 w 1998 r.

11 Piąta klauzula nowego porozumienia stanowi:

»[...] [Diputaci6n] niniejszym potwierdza, że zostały przedsięwzięte wszystkie niezbędne środki w celu spełnienia wymog6w wszystkich przepis6w prawnych maj6cych zastosowanie do porozumienia, a w szczeg6ln6ci, że porozumienie nie narusza prawa wewnętrznego ani prawa ochrony konkurencji, ani teŹ art. 92 traktatu rzymskiego oraz że zostały przedsięwzięte wszelkie środki w celu spełnienia wymog6w art. 93 ust. 3 traktatu rzymskiego«.

12 W dniu 7 czerwca 1995 r. Komisja wydała decyzję kończ6c6 postępowanie w sprawie badania pomocy przyznanej P & O Ferries (zwan6 dalej »decyzj6 z dnia 7 czerwca 1995 r.«).

13 Decyzja z dnia 7 czerwca 1995 r. wskazywała, że nowe porozumienie zawierało wiele istotnych zmian maj6cych na celu spełnienie wymog6w postawionych przez Komisję. Rząd baskijski nie był juŹ stron6 porozumienia. Wedł6g informacji przedstawionych Komisji liczba bon6w podr6żnych, które miały być kupione przez Diputaci6n, została ustalona na podstawie szacunk6w popytu niekt6rych grup os6b o niskich dochodach i grup os6b objętych programami socjalnymi i kulturalnymi, w tym grup szkolnych, mł6dzieŹy i os6b starszych. Cena bon6w podr6żnych była niŹsza od ceny bilet6w podanej w broszurach i obowi6zuj6cej w określonym sezonie, co odpowiadało powszechnej praktyce polegaj6cej na stosowaniu obniŹek w zwi6zku z większ6 liczb6 sprzed6ży na rzecz hurtowych klient6w i struktur handlowych. W decyzji wskazano takŹe, że inne elementy pierwotnego porozumienia, które budziły w6tpiwości, znikły z nowego porozumienia.

- 14 W decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r. Komisja także stwierdziła, że o rentowności usług oferowanych przez P & O Ferries świadczyły osiągnięte przez nią wyniki handlowe oraz fakt, że mogła ona prowadzić swoją działalność bez pomocy państwa. Według nowego porozumienia w porcie Bilbao P & O Ferries nie przysługiwało żadne szczególne prawo, a jej pierwszeństwo na kei polegało jedynie na szczególnym rozkładzie jazdy promów, co w rzeczywistości pozwalało innym promom wykorzystywać keję w innych porach. Komisja uznała, że nowe porozumienie zostało zawarte z korzyścią dla mieszkańców, którzy korzystali z usług lokalnego transportu promowego, wyrażało normalny i zgodny z prawem stosunek handlowy, jeśli chodzi o opłaty za świadczone usługi.
- 15 Komisja uznała zatem, że nowe porozumienie nie stanowiło pomocy państwa, i postanowiła zakończyć postępowanie otwarte w dniu 29 września 1993 r.
- 16 Wyrokiem z dnia 28 stycznia 1999 r. w sprawie T-14/96 BAI przeciwko Komisji, Rec. str. II-139 [...] Sąd stwierdził nieważność decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r., ponieważ Komisja oparła swój wniosek na błędnej wykładni art. 92 ust. 1 traktatu WE uznając, że nowe porozumienie nie stanowiło pomocy państwa.
- 17 W dniu 26 maja 1999 r. Komisja postanowiła wszcząć postępowanie przewidziane w art. 88 ust. 2 WE, aby umożliwić zainteresowanym stronom przedstawienie swoich uwag w odniesieniu do stanowiska Komisji przyjętego w odniesieniu do wyżej powołanego wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji (Dz.U. 1999, C 233, str. 22). Pismem z dnia 6 czerwca 1999 r. poinformowała ona o tym Królestwo Hiszpanii. Niektóre uwagi zainteresowanych stron Komisja przekazała władzom hiszpańskim w celu ustosunkowania się do nich. W piśmie z dnia 21 października 1999 r. te władze zaprezentowały swoje argumenty, a w dniach 8 lutego i 6 czerwca 2000 r. przedstawiły swojej dodatkowe uwagi”.

3 Zaskarżona decyzja została przedstawiona w zaskarżonym wyroku w następujący sposób:

„18 Wydając [sporną decyzję], Komisja zakończyła postępowanie na podstawie art. 88 ust. 2 WE, uznając sporną pomoc za niezgodną ze wspólnym rynkiem i nakazując Królestwu Hiszpanii jej odzyskanie.

19 Z zaskarżonej decyzji wynika, że poprzez zakup bonów podróży Diputación z jednej strony chciała subwencjonować podróże starszych mieszkańców Vizcaya w ramach programu wypoczynku zorganizowanego dostosowanego do konkretnych potrzeb i zatytułowanego »Adineko« i z drugiej strony ułatwić dostęp do transportu osobom i instytucjom w Vizcaya, które wymagały szczególnych warunków podróżowania (np. władzom lokalnym, stowarzyszeniom, szkołom zawodowym i uniwersytetom). Z tej decyzji wynika także, że Adineko został utworzony przez autonomiczne władze baskijskie w celu zastąpienia od 1996 r. krajowego programu podróży subwencjonowanych pod nazwą »Inserso«, z którego rocznie skorzystało około 15 000 mieszkańców Vizcaya (motywy 32–34, 48 i 51 decyzji).

20 W swojej ocenie pomocy Komisja zwróciła uwagę, że całkowita liczba bonów podróży nabytych przez Diputación nie została ustalona w stosunku do jej rzeczywistych potrzeb. Jej zdaniem, inaczej niż wyjaśniła Diputación, liczba bonów kupionych od P & O Ferries nie mogła być oszacowana na podstawie danych liczbowych programu Inserso. Stwierdziła ona (motywy 49):

»W 1995 r. [Diputación] postanowiła nabyć 15 000 bonów podróży u [P & O Ferries], chociaż uczestniczyła ona jeszcze w programie Inserso, z którego w 1995 r. w Vizcaya miało skorzystać jakieś 15 000 osób. Autonomiczne władze baskijskie nie wyjaśniły, dlaczego w tym roku zapotrzebowanie zwiększyło się dwukrotnie. Nie wskazały także, dlaczego jedynie 9000 albo 7500 bonów

podróżnych (zamiast 15 000) zostało rozprowadzonych w ramach programu w 1997 i 1998 r. [La Diputación], zobowiązując się do nabycia takiej liczby bonów podróżnych, nie wiedziała, że z programu Insero nadal będą korzystać mieszkańcy regionu [choć Diputación nie uczestniczyła już w programie] i że jej program nie zostanie doprowadzony do końca. Autonomiczne władze baskijskie nie wyjaśniły także, dlaczego liczba nabytych bonów podróżnych tak się różniła z miesiąca na miesiąc (np. w styczniu 1995 r. zostało zakupione 750 bonów, podczas gdy w lutym tego samego roku liczba ta sięgnęła 3000)«.

- 21 Jeśli chodzi o liczbę rozprowadzonych bonów, w decyzji stwierdzono, że w latach 1996–1998 w ramach Adineko rozprowadzono w sumie 3532 bonów i że w latach 1995–1998 rozprowadzono 12 520 bonów podróżnych w ramach programu ułatwiania dostępu do transportu osobom i instytucjom w Vizcaya (motywy 50 i 51).

- 22 Wreszcie Komisja zwraca uwagę, że — jak na porozumienie handlowe dotyczące nabycia bonów podróżnych — nowe porozumienie zawiera kilka nietypowych postanowień. Komisja podaje tytułem przykładu, że porozumienie określa tygodniową i roczną liczbę rejsów, które P & O Ferries powinna zapewnić, że zgoda Diputación będzie konieczna w przypadku, gdyby P & O Ferries chciała wykonać usługę przy użyciu innego promu, i że porozumienie określa dokładne warunki, takie jak narodowość członków załogi lub pochodzenie towarów i usług (motyw 52).

- 23 Komisja wyciągnęła następujący wniosek (motyw 53):

»[Nowe porozumienie] nie odpowiada prawdziwym potrzebom socjalnym powołanym przez autonomiczne władze baskijskie i nie stanowi normalnej transakcji handlowej, ale raczej pomoc na rzecz towarzystwa żeglugowego. Fakt, że kwoty przyznane na podstawie [porozumienia pierwotnego] i [nowego porozumienia] są bardzo zbliżone, tylko dodatkowo potwierdza ten wniosek.

Władze stworzyły drugi program pozwalający towarzystwu żeglugowemu na zachowanie pomocy na takim samym poziomie, jaki obiecano w 1992 r.«

24 Jeśli chodzi o możliwość stosowania wyjątków przewidzianych w art. 87 ust. 2 i 3 WE, Komisja uznała, że żaden z tych wyjątków nie ma zastosowania w niniejszym przypadku (motywy 56–73).

25 Jeśli chodzi o zwrot pomocy, Komisja odrzuca argument, jakoby zwrot ten był wbrew uzasadnionym oczekiwaniom Diputación i P & O Ferries. Komisja opiera się przy tym i cytuje w całości pkt 51–54 uzasadnienia wyroku Trybunału z dnia 14 stycznia 1997 r. w sprawie C-169/95 Hiszpania przeciwko Komisji, Rec. str. I-135. Przytacza ona także fakt, że decyzja z dnia 7 czerwca 1995 r. została zaskarżona w terminie, a następnie Sąd stwierdził jej nieważność, i że decyzja została wykonana, zanim Komisja wydała ostateczną decyzję w tym przedmiocie oraz że państwo członkowskie nigdy skutecznie nie dokonało zgłoszenia zgodnie z art. 88 ust. 3 WE (motywy 74–78).

26 Zgodnie z art. 1 zaskarżonej decyzji:

»Pomoc państwa przyznana przez Hiszpanię na rzecz [P & O Ferries] w wysokości 985 500 000 peset hiszpańskich jest niezgodna ze wspólnym rynkiem«.

27 Artykuł 2 zaskarżonej decyzji brzmi następująco:

»1. Hiszpania poczyni wszelkie niezbędne kroki w celu odzyskania od beneficjenta pomocy wymienionej w art. 1, która została mu przyznana niezgodnie z prawem.

2. Zwrot następuje bezzwłocznie, zgodnie z procedurami określonymi przez prawo krajowe, pod warunkiem że pozwalają one na natychmiastowe i skuteczne wykonanie decyzji. Pomoc podlegająca zwrotowi obejmuje odsetki za okres pomiędzy dniem, w którym przekazano ją do dyspozycji beneficjentom, a dniem jej zwrotu. Odsetki są obliczane w oparciu o stopę referencyjną stosowaną do obliczenia ekwiwalentu subwencji pomocowych dla celów regionalnych».

Przebieg postępowania przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 4 W pismach, które wpłynęły do Sądu w dniach 25 i 31 maja 2001 r., P & O Ferries (sprawa T-116/01) i Diputación (sprawa T-118/01) wniosły skargi o stwierdzenie nieważności odpowiednio art. 2 zaskarżonej decyzji oraz tej decyzji w całości. P & O Ferries została dopuszczona do udziału w sprawie T-118/01 w charakterze interwenienta po stronie Diputación. Diputación została dopuszczona do udziału w sprawie T-116/01 w charakterze interwenienta po stronie P & O Ferries.
- 5 Postanowieniem z dnia 20 stycznia 2003 r. dwie sprawy zostały połączone do celów procedury ustnej i wydania wyroku.
- 6 W zaskarżonym wyroku Sąd orzekł, że nowe porozumienie nie wpłynęło zasadniczo na istotę pomocy ustanowionej w pierwotnym porozumieniu i że te dwa porozumienia stanowiły jedną pomoc, ustanowioną i zastosowaną w 1992 r. bez uprzedniego zgłoszenia jej Komisji, z naruszeniem art. 88 ust. 3 WE.
- 7 Na tej podstawie Sąd w szczególności wywnioskował, że w takim przypadku na Komisji nie spoczywał obowiązek przedstawienia rzeczywistego skutku tej pomocy dla konkurencji i dla wymiany handlowej pomiędzy państwami członkowskimi i że mogła ona słusznie wymagać odzyskania takiej pomocy bez naruszania zasady

uzasadnionych oczekiwań. Uznał on także, że brak zgłoszenia Komisji spornej pomocy stanowił przeszkodę w powołaniu się w niniejszym wypadku na zasadę dotyczącą terminu, która pochodzi z wyroku Trybunału z dnia 11 grudnia 1973 r. w sprawie 120/73 Lorenz, Rec. str. 1471). Sąd wskazał także, że wspomniana pomoc została wykonana bez zgłoszenia jej Komisji i dlatego Komisja nie miała obowiązku uzasadnić swojej decyzji nakazującej jej zwrot.

- 8 Poza tym Sąd uznał, że powaga rzeczy osądzonej w stosunku do powołanego wyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji nie sprzeciwia się zbadaniu zarzutów P & O Ferries i Diputaci6n, w których podniosły one, że nowe porozumienie nie mogło być określone jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE i że z tego powodu te zrzuty nie były uzasadnione.
- 9 Wreszcie Sąd oddalił pozostałe zarzuty. Stwierdził zwi4szcza, że Komisja słusznie wywnioskowała, że sporna pomoc nie bez dyskryminacji zwi4zanej z pochodzeniem produktów została przyznana indywidualnym konsumentom i że w konsekwencji przesłanki ustanowione w art. 87 ust. 2 lit. a) WE nie zostały spełnione.
- 10 W konsekwencji Sąd oddalił skargę i obci4żył P & O Ferries i Diputaci6n ich w4snymi kosztami oraz kosztami poniesionymi przez Komisję.

Postępowanie przed Trybunałem i żądania stron

- 11 P & O Ferries wnosi do Trybunału o:

— uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi, aby orzekł on w zakresie zgodności z prawem art. 2 zaskarżonej decyzji, w której Komisja nakazała odzyskanie pomocy;

- obciążenie Komisji kosztami postępowania.

12 Diputación wnioskuje do Trybunału o:

- uchylenie zaskarżonego wyroku;
- orzeczenie w kwestii sporu, jeśli stan sporu na to pozwala, i stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji lub przynajmniej o stwierdzenie nieważności art. 2 tej decyzji;
- ewentualnie przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania;
- obciążenie Komisji kosztami postępowania w pierwszej instancji oraz kosztami postępowania odwoławczego.

13 Komisja wnioskuje do Trybunału o:

- stwierdzenie, że odwołanie Diputación jest niedopuszczalne, lub ewentualnie oddalenie skargi jako bezzasadnej;
- oddalenie odwołania P & O Ferries;
- obciążenie P & O Ferries i Diputación kosztami postępowania.

- 14 Zgodnie z art. 43 regulaminu Trybunału prezes trzeciej izby postanowieniem z dnia 27 lipca 2005 r. zarządził połączenie niniejszych spraw dla celów procedury ustnej i wydania wyroku.

W przedmiocie odwołań

- 15 W sprawie C-442/03 P P & O Ferries podnosi siedem zarzutów.
- 16 W sprawie C-471/03 P Diputación podnosi dziewięć zarzutów. Komisja natomiast podniosła zarzut niedopuszczalności wobec niniejszego odwołania.
- 17 W celu zbadania tych odwołań należy dokonać analizy:

- kwestii dopuszczalności odwołania Diputación;
- zarzutów dotyczących kwalifikacji kwot wypłaconych P & O Ferries jako pomocy państwa;
- zarzutów opartych na niesłusznym uznaniu przez Sąd, że sporna pomoc nie została zgłoszona Komisji zgodnie z prawem;

- zarzutów dotyczących konsekwencji, jakie Sąd wyciągnął z braku zgłoszenia; i

- zarzutu opartego na naruszeniu prawa przez Sąd poprzez uznanie, że ta pomoc nie była zgodna z traktatem WE.

W przedmiocie dopuszczalności odwołania Diputación

Argumentacja stron

- 18 Komisja podnosi, że odwołanie zostało wniesione po terminie i że zatem jest ono niedopuszczalne. Wprawdzie w dniu 1 września 2003 r. Diputación potwierdziła odbiór zaskarżonego wyroku, ogłoszonego w dniu 5 sierpnia 2003 r., co mogło wskazywać na to, że odwołanie zostało wniesione w wymaganym terminie, jednak wiele okoliczności świadczy o tym, że tak późno potwierdzając odbiór tego wyroku, Diputación rażąco nie zachowała staranności, a nawet sztucznie przedłużyła termin, jaki jej przysługiwał na przygotowanie odwołania. Nie został spełniony wymóg zachowania rozsądnego terminu, który można wyprowadzić z art. 100 § 2 i art. 79 § 2 regulaminu Sądu. W istocie strony zostały powiadomione o dacie ogłoszenia zaskarżonego wyroku pismem z sekretariatu Sądu z dnia 7 lipca 2003 r. Komisja i P & O Ferries potwierdziły odbiór tego wyroku odpowiednio w dniach 12 i 13 sierpnia 2003 r. Komunikat prasowy opublikowany w dniu 5 sierpnia 2003 r. przez Diputación wskazujący, że zamierza ona wnieść odwołanie od wyroku oddalającego jej skargę, świadczy o tym, że wnosząca odwołanie знаła ten wyrok jeszcze przed 1 września 2003 r.
- 19 Dla Diputación dopuszczalność odwołania nie budzi żadnych wątpliwości. Zaskarżony wyrok został doręczony zgodnie z warunkami określonymi w art. 100

§ 1 regulaminu Sądu, a termin do wniesienia odwołania, który zaczął bieg w dniu 1 września 2003 r., został zachowany. Artykuł 100 § 2 i art. 79 § 2 wspomnianego regulaminu, do których odwołuje się Komisja, nie mają zastosowania do doręczania wyroków i nie mają zatem znaczenia dla sprawy. W każdym razie nie zostało wykazane, że radcy prawni wnoszącej odwołanie zostali powiadomieni za pośrednictwem faksu o wysłaniu kopii zaskarżonego wyroku, w związku z czym te przepisy nie mogą być stosowane w niniejszym przypadku. Poza tym termin do wniesienia odwołania nie może rozpoczynać biegu w dniu, w którym strony poznały wyrok, który chcą zaskarżyć. Jeśliby tak było, to ten termin rozpoczynałby swój bieg w dniu ogłoszenia wyroków Sądu w zakresie, w jakim począwszy od tego dnia są one dostępne w internecie. Nie byłoby to zgodne z przepisami art. 100 regulaminu Sądu w związku z art. 101 § 1 lit. a) tego regulaminu. Wreszcie wnosząca odwołanie podkreśla, że okres, w którego trakcie powinna — zdaniem Komisji — wnieść swoje odwołanie, przypadła na okres corocznych wakacji jej radców prawnych, który odpowiada wakacjom sądowym.

- 20 W duplice Komisja przedstawia swoją argumentację odnoszącą się do wniesienia odwołania po terminie. Ponieważ Diputaci6n nie wskazała adresu do doręczeń w Luksemburgu, zaskarżony wyrok powinien zostać doręczony poprzez wysłanie listem poleconym za potwierdzeniem odbioru, zgodnie z art. 100 § 1 regulaminu Sądu. Poza tym Diputaci6n przyznała w dniu 5 sierpnia 2003 r., że poznała zaskarżony wyrok za pośrednictwem strony internetowej Trybunału i z tego względu została powiadomiona o doręczeniu tego wyroku za pośrednictwem „technicznego środka komunikacji”, zgodnie z art. 100 § 2 tego regulaminu. Domniemanie doręczenia dziesiątego dnia następującego po dniu złożenia listu poleconego na poczcie luksemburskiej, przewidziane w art. 100 § 2 akapit drugi, ma zatem zastosowanie. Na podstawie tego samego przepisu to domniemanie może zostać obalone jedynie za pośrednictwem potwierdzenia odbioru, które nastąpiło przed domniemaną datą. Fakt, że Diputaci6n potwierdziła odbiór listu w dniu 1 września 2003 r., nie pozwala na obalenie tego domniemania. Taka wykładnia regulaminu Sądu została przyjęta przez Trybunał (postanowienie z dnia 19 lutego 2004 r. w sprawie C-369/03 P Forum des Migrants przeciwko Komisji, Rec. str. I-1981, pkt 10 i 11). Ponieważ należy domniemywać, że zaskarżony wyrok został skarżącej doręczony najpóźniej w dniu 17 sierpnia 2003 r., a termin do wniesienia odwołania upłynął w dniu 27 października 2003 r., niniejsze odwołanie, wniesione w dniu 10 listopada 2003 r., jest niedopuszczalne.

Ocena Trybunału

- 21 Zgodnie z art. 44 § 2 akapit trzeci regulaminu Sądu, gdy w skardze nie wskazano adresu do doręczeń w miejscu, w którym ma siedzibę Sąd, co przewiduje art. 44 § 2 akapit pierwszy regulaminu, i gdy adwokat, radca prawny lub pełnomocnik nie wyraził zgody na doręczanie mu pism za pośrednictwem faksu lub innego technicznego środka komunikacji, co przewiduje art. 44 § 2 akapit drugi tego regulaminu, wszelkie doręczenia dla tej strony związane z postępowaniem są dokonywane listem poleconym, a w drodze odstępstwa od przepisów art. 100 § 1 doręczenia uważa się za właściwie dokonane z chwilą złożenia listu poleconego w urzędzie pocztowym w miejscu, w którym znajduje się siedziba Sądu.
- 22 W niniejszym sporze nie ulega wątpliwości, że dla celów postępowania przed Sądem Diputación nie wskazała adresu do doręczeń w Luksemburgu. Nie skorzystała ona zatem z możliwości przewidzianej w powołanym powyżej art. 44 § 2 akapit pierwszy. Wskazała ona natomiast na pierwszej stronie swojej skargi wniesionej do Sądu, że jej adwokaci zgodzili się na doręczanie im pism za pośrednictwem faksu, zgodnie z art. 44 § 2 akapit drugi regulaminu Sądu. Z tego względu art. 44 § 2 akapit trzeci tego regulaminu nie ma zastosowania (zob. podobnie postanowienie z dnia 29 października 2004 r. w sprawie C-360/02 P Ripa di Meana przeciwko Parlamentowi, Rec. str. I-10339, pkt 21).
- 23 W tych warunkach zasady doręczenia zaskarżonego wyroku mogą wynikać w niniejszym przypadku jedynie z art. 100 § 2 akapit drugi tego regulaminu, na którego podstawie wyroki i postanowienia Sądu, o ile adresat nie wskazał adresu do doręczeń, są doręczane przez sekretarza na adres jego miejsca zamieszkania poprzez wysłanie uwierzytelnionego odpisu wyroku lub postanowienia listem poleconym za potwierdzeniem odbioru albo przekazanie tego dokumentu adresatowi za potwierdzeniem odbioru (zob. podobnie ww. postanowienie w sprawie Ripa di Meana przeciwko Parlamentowi, pkt 22). Zgodnie z tym samym przepisem doręczenie listem poleconym uznaje się za skuteczne dziesiątego dnia następującego po dniu złożenia listu poleconego na poczcie w miejscu, w którym znajduje się siedziba Sądu.

- 24 Przywołany wyżej art. 100 § 2 akapit drugi jednak stanowi, że adresata „powiadamia się” o tym wysłaniu lub przekazaniu „za pośrednictwem faksu lub innego technicznego środka komunikacji”. Z tego tekstu wynika, że to powiadomienie jest czynnością formalną, której wykonanie spoczywa na samej służbie odpowiedzialnej za doręczanie wyroków lub postanowień, to jest na sekretariacie Sądu.
- 25 Poza tym ten przepis przewiduje, że nie ma zastosowania zasada, zgodnie z którą doręczenie listem poleconym uznaje się za skuteczne dziesiątego dnia następującego po dniu złożenia listu poleconego na poczcie, gdy adresat poinformuje sekretarza w terminie trzech tygodni od dnia powiadomienia go za pośrednictwem faksu lub innego technicznego środka komunikacji, że nie otrzymał dokumentu, który miał mu być doręczony. Powiadomienie adresata za pośrednictwem faksu lub innego technicznego środka komunikacji stanowi istotny wymóg proceduralny, który sam zapewnia, że doręczenie zostało właściwie dokonane. Jeśliby bowiem sekretarz nie powiadomił adresata w wymagany sposób, to ten ostatni nie mógłby zakwestionować domniemanej daty wysłania listu, a przepis, który przyznaje taką możliwość adresatowi, zostałby pozbawiony skuteczności.
- 26 Z tych rozważań wynika, że wobec braku takiego powiadomienia adresata przez sekretarza Sądu nie można domniemywać, że wyrok lub postanowienie zostały doręczone ich adresatowi dziesiątego dnia następującego po dniu ich złożenia na poczcie w Luksemburgu. W takim przypadku za datę doręczenia tego wyroku lub tego postanowienia, która rozpoczyna bieg terminu do wniesienia odwołania, uznaje się dzień, w którym adresat potwierdził odbiór listu poleconego, który został do niego wysłany, albo dzień, w którym nastąpiło przekazanie tego wyroku lub postanowienia adresatowi za potwierdzeniem odbioru.
- 27 W niniejszym przypadku nie ulega wątpliwości z jednej strony, że sekretarz Sądu nie powiadomił Diputacji za pośrednictwem faksu lub innego technicznego środka komunikacji, że zaskarżony wyrok zostanie jej doręczony za pośrednictwem listu poleconego i że wobec tego doręczenie listem poleconym uznaje się za skuteczne dziesiątego dnia następującego po dniu złożenia listu poleconego na poczcie w Luksemburgu. Wprawdzie publikacja komunikatu na stronie internetowej Diputacji w dniu ogłoszenia zaskarżonego wyroku wskazuje, że mogła ona zapoznać się z zaskarżonym wyrokiem prawdopodobnie dzięki stronie internetowej

Trybunału, jednak okoliczność ta nie może prowadzić do ustalenia, wbrew twierdzeniom Komisji, że Diputación została „powiadomiona” o doręczeniu tego wyroku zgodnie z zasadami przewidzianymi w art. 100 § 2 akapit drugi regulaminu Sądu. Podobnie Komisja nie może powoływać się na wykładnię regulaminu dokonaną przez Trybunał w postanowieniu w powołanej powyżej sprawie Forum des Migrants przeciwko Komisji, w którym Trybunał zastosował jedynie przepis art. 44 § 2 akapit trzeci tego regulaminu, który zgodnie z tym, co już zostało powiedziane, nie jest istotny w niniejszej sprawie.

- 28 Z drugiej strony Diputación podniosła, co nie zostało zdementowane, że potwierdziła odbiór zaskarżonego wyroku w dniu 1 września 2003 r. Począwszy od tego dnia przysługiwał jej dwumiesięczny termin do wniesienia odwołania, przedłużony o dziesięciodniowy termin uwzględniający odległość, przewidziany w art. 81 § 2 regulaminu Trybunału. Termin do wniesienia odwołania biegł zatem aż do dnia 10 listopada 2003 r. Tymczasem odwołanie zostało wniesione w tym dniu, a więc w terminie.
- 29 Z powyższych rozważań wynika, że należy oddalić zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Komisję.

W przedmiocie zarzutów dotyczących kwalifikacji kwot wypłaconych P & O Ferries jako pomocy państwa

Argumentacja stron

- 30 Te zarzuty są przedstawione przez Diputación na poparcie żądań zawartych w odwołaniu w sprawie C-471/03 P.

- 31 W zarzutach pierwszym, drugim i trzecim, które zostały sformułowane w odwołaniu, Diputación podnosi, że Sąd naruszył prawo, uznając, że kwoty wypłacone P & O Ferries mogły słusznie zostać określone przez Komisję jako pomoc państwa.
- 32 Pierwszy zarzut opiera się na naruszeniu prawa przez Sąd poprzez uwzględnienie kryterium dotyczącego konieczności podjęcia działań przez władze publiczne w ocenie, czy Diputación postąpiła jako inwestor prywatny działający w normalnych warunkach gospodarki rynkowej.
- 33 Z jednej strony to kryterium oparte na subiektywnej ocenie celów działań publicznych nie jest zgodne z orzecznictwem (zob. w szczególności wyrok z dnia 12 października 2000 r. w sprawie C-480/98 Hiszpania przeciwko Komisji, Rec. str. I-8717, pkt 16). Zgodnie z orzecznictwem Trybunału jedynym kryterium, jakie Sąd powinien był zastosować, jest kryterium oparte na porównaniu zachowań rozpatrywanych przedsięwzięć publicznych z zachowaniami inwestorów prywatnych, przy czym gospodarcza analiza zachowania wspomnianego przedsięwzięcia publicznego musi być dokonana w odniesieniu do obiektywnych i nadających się do sprawdzenia okoliczności (zob. w szczególności wyrok z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawach połączonych C-83/01 P, C-93/01 P i C 94/01 P Chronopost i in. przeciwko Ufex i in., Rec. str. I-6993). Tymczasem jeśli chodzi o zakup usług, tak jak w niniejszym przypadku, to nie istnieje żaden element pomocy, jeśli transakcja jest dokonywana zgodnie z normalnymi warunkami cenowymi panującymi na rynku. Pod tym względem porozumienie jest porównywalne do umów ogólnie zawieranych pomiędzy towarzystwami żegludowymi i innymi podmiotami gospodarczymi.
- 34 Z drugiej strony zastosowanie takiego subiektywnego kryterium przez Sąd doprowadziło do naruszenia reguły, zgodnie z którą analizy gospodarczej racjonalności zachowania państwa należy dokonywać w odniesieniu do okresu, w którym sporne środki zostały przedsięwzięte (wyrok z dnia 16 maja 2002 r. w sprawie C-482/99 Francja przeciwko Komisji, Rec. str. I-4397, pkt 71). W celu oceny „rzeczywistej” potrzeby Diputación kupna spornych bonów podróży Sąd niesłusznie uwzględnił późniejszą sytuację. Tak samo argument Sądu sformułowany w pkt 118 zaskarżonego wyroku, że musiała zostać wykazana konieczność istnienia tej potrzeby tym bardziej w przypadku braku przetargu, nie jest w tej sprawie istotny.

35 Jeśli kryterium dotyczące konieczności podjęcia działań publicznych zostało przyjęte, prowadziłyby to do niedopuszczalnej różnicy w traktowaniu publicznych i prywatnych podmiotów gospodarczych, czego nie można byłoby zaakceptować, oraz do naruszenia zasad pewności prawa i uzasadnionych oczekiwań. Jeśli okazało się a posteriori, że działania publiczne nie były konieczne, prywatnemu dostawcy usług groziłby obowiązek zwrotu otrzymanych kwot, nawet jeśli odpowiadały one normalnym warunkom rynkowym, i to przez długi czas, z uwagi na dziesięcioletni termin przedawnienia określony w art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 88 traktatu WE (Dz.U. L 83, str. 1). To kryterium mogłoby doprowadzić do ogólnego obowiązku zgłaszania wszelkich projektów działań publicznych, tak aby Komisja mogła zdecydować, czy są one uzasadnione.

36 Drugi zarzut jest oparty na nieprawidłowym zastosowaniu przez Sąd art. 87 WE, ponieważ w pkt 137 zaskarżonego wyroku uznał on, że istniała pomoc państwa, skoro w niniejszym przypadku nie było konieczności kupna bonów podróży. Potrzeba kupna tych bonów została wykazana przed Sądem. O istnieniu tej potrzeby świadczy fakt, że bony te zostały wykorzystane. W konsekwencji sumy wypłacone za wykorzystane bony nie powinny być zostać określone jako pomoc państwa. To samo dotyczy sum wypłaconych za bony, które jeszcze nie zostały wykorzystane. Ich również Sąd nie powinien uznać za pomoc państwa w pkt 134 zaskarżonego wyroku. W istocie z nowego porozumienia wynika bowiem, że bony mogły być wykorzystane nawet po 1998 r. Sumy wypłacone za wszystkie bony odpowiadały zatem pożytecznym usługom na rzecz instytucji publicznej, która je sfinansowała, gdyż P & O Ferries była dłużnikiem tych świadczeń względem Diputación. Ze względu na wszczęcie postępowania w sprawie badania pomocy po wydaniu powołanego wyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji z ostrożności zaprzestano korzystania z bonów w tym okresie, aż do wydania ostatecznej decyzji Komisji. Sąd zatem niesłusznie odmówił uwzględnienia tego środka dowodowego w swoich rozważaniach, które doprowadziły w pkt 121 zaskarżonego wyroku do wniosku, że nowe porozumienie nie zostało zawarte w celu zaspokojenia „rzeczywistych” potrzeb. Jeśli chodzi o rozważania dotyczące liczby wykorzystanych bonów, wybranych miejsc docelowych i warunków klimatycznych zawarte w pkt 128–130 zaskarżonego wyroku, to są one oczywiście błędne, ponieważ Sąd nieprawidłowo ocenił dowody, które zostały mu przedstawione.

37 Trzeci zarzut opiera się na naruszeniu przez Sąd prawa poprzez stwierdzenie, że Komisja mogła zgodnie z prawem określić wszystkie wypłacone sumy jako pomoc państwa, w tym sumy odpowiadające wykorzystanym bonom. Komisja powinna była dokonać gospodarczej analizy i dojść do wniosku, że wypłacone sumy, odpowiadające cenom rynkowym za świadczoną usługę, nie mogły być uznane za korzyść gospodarczą i w konsekwencji określone jako pomoc państwa.

Ocena Trybunału

38 Jeszcze przed dokonaniem analizy zarzutu opartego na naruszeniu art. 87 ust. 1 WE dotyczącego kwalifikacji spornych środków jako pomocy państwa, który jest z kolei podzielony na trzy części, Sąd zbadał zarzut niedopuszczalności podniesiony wobec tego zarzutu przez Komisję, której zdaniem podważał on powagę rzeczy osądzonej w odniesieniu do powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji i w konsekwencji nie mógł być zbadany.

39 Sąd uznał, że ten zarzut jest dopuszczalny. Do takiego rozstrzygnięcia doszedł po stwierdzeniu w pkt 77 zaskarżonego wyroku, że powaga rzeczy osądzonej w odniesieniu do wyroku może stanowić przeszkodę w dopuszczalności skargi, jeśli poprzednia skarga, która doprowadziła do wydania rozpatrywanego wyroku, dotyczyła tych samych stron, miała taki sam przedmiot i była oparta na tej samej podstawie. Wskazał on następnie odpowiednio w pkt 79 i 80 zaskarżonego wyroku, że skarga Diputación nie była skierowana przeciwko aktowi prawnemu, który doprowadził do wydania powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji, i miała inny przedmiot niż skarga leżąca u podstaw tego wyroku oraz nie dotyczyła tych samych stron.

40 Orzekając w ten sposób, Sąd pomylił się co do zakresu powagi rzeczy osądzonej w odniesieniu do powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji.

- 41 Wbrew temu, co orzekł Sąd w odniesieniu do powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji, nie tylko obowiązywała powaga rzeczy osądzonej w wąskim rozumieniu tego wyrażenia, stanowiąc przeszkodę dla wniesienia nowych skarg, które miały ten sam przedmiot, dotyczyły tych samych stron i były oparte na tej samej podstawie, ale także obowiązywała w jego przypadku powaga rzeczy osądzonej w szerszym rozumieniu tego wyrażenia, stanowiąc przeszkodę do tego, aby rozpatrzone w nim kwestie prawne zostały na nowo podniesione przed Sądem i przez niego zbadane.
- 42 W istocie w powołanym powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji Sąd stwierdził nieważność decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r., w której Komisja uznała, że nowe porozumienie nie stanowiło pomocy państwa, i postanowiła w konsekwencji zakończyć postępowanie w sprawie zbadania pomocy przyznanej Ferries Golfo de Vizcaya.
- 43 Tymczasem stwierdzenie nieważności doprowadziło do zniknięcia z skutkiem wstecznym decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r. w stosunku do wszystkich podmiotów podlegających prawu. Taki wyrok, w którym stwierdzono nieważność, odnosi skutek erga omnes, który wynika z powagi rzeczy osądzonej w szerszym rozumieniu (zob. w szczególności wyroki z dnia 21 grudnia 1954 r. w sprawie 1/54 Francja przeciwko Wysokiej Władzy, Rec. str. 7, 34, w sprawie 2/54 Włochy przeciwko Wysokiej Władzy, Rec. str. 73, 104 i z dnia 11 lutego 1955 r. w sprawie 3/54 Assider przeciwko Wysokiej Władzy, Rec. str. 123 oraz z dnia 14 września 1999 r. w sprawie C-310/97 P Komisja przeciwko AssiDomän Kraft Products i in., Rec. str. I-5363, pkt 54).
- 44 Wspomniana powaga rzeczy osądzonej nie tylko dotyczy sentencji powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji. Rozciąga się ona także na uzasadnienie tego wyroku, które jest niezbędnym wsparciem sentencji i którego nie można od niej oddzielić (zob. podobnie wyroki z dnia 26 kwietnia 1988 r. w sprawach 97/86, 193/86, 99/86 i 215/86 Asteris przeciwko Komisji, Rec. str. 2181, pkt 27 i ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko AssiDomän Kraft Products i in., pkt 54).
- 45 Poza tym kwestia objęta powagą rzeczy osądzonej w szerszym rozumieniu ma charakter bezwzględnie obowiązujący i musi być brana pod uwagę przez sąd z urzędu.

- 46 W niniejszym wypadku w celu stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r. Sąd w pkt 80 ww. wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji oparł się zwłaszcza na wniosku, że nowe porozumienie nie stanowi „normalnej transakcji handlowej”, a w pkt 81 tego wyroku na fakcie, że „cele kulturalne i socjalne określone przez władze hiszpańskie nie odgrywają żadnej roli w kwalifikacji [nowego porozumienia] w świetle art. 92 ust. 1 traktatu [obecnie, po zmianie, art. 87 ust. 1 WE]”. Sąd wreszcie stwierdził w pkt 82 tego samego wyroku, że „ocena Komisji, według której [nowe porozumienie] nie stanowi pomocy państwa, jest oparta na błędnej wykładni art. 92 ust. 1 traktatu” i że „[w] konsekwencji decyzja o zakończeniu postępowania w sprawie badania pomocy przyznanej Ferries Golfo de Vizcaya narusza ten przepis i musi zostać stwierdzona jej nieważność”.
- 47 Od powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji nie wniesiono odwołania. W konsekwencji jego sentencja oraz wymienione powyżej uzasadnienie, które jest jej niezbędną podporą, stały się ostateczne.
- 48 Z uzasadnienia tego wyroku jasno wynika, że Komisja powinna była uznać sporną pomoc za pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE i po stwierdzeniu jej nieważności powinna była ponownie wszcząć postępowanie w sprawie zbadania tej pomocy.
- 49 W celu zastosowania się do tego wyroku Komisja, tak jak powinna, ponownie wszczęła postępowanie w sprawie zbadania zgodności spornej pomocy z traktatem. W zaskarżonej decyzji z jednej strony potwierdziła kwalifikację spornej pomocy jako pomocy państwa dokonaną przez Sąd w powołanym powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji, a z drugiej strony stwierdziła niezgodność spornej pomocy z traktatem. Komisja odniosła się zatem do tych samych środków, które zostały określone jako pomoc państwa w powołanym powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji.

50 W tych warunkach Sąd, do którego Diputación wniosła skargę na zaskarżoną decyzję, nie mógł ponownie badać zarzutów, w których podniesiono, że sporna pomoc nie stanowiła pomocy państwa, bez naruszania zakresu powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji. W konsekwencji, orzekając w ten sposób, Sąd naruszył powagę rzeczy osądzonej w szerszym rozumieniu w stosunku do poprzedniego wyroku.

51 Z tego względu zaskarżony wyrok narusza prawo w zakresie, w jakim zbadano w nim zarzut oparty na naruszeniu art. 87 ust. 1, który w każdej z trzech jego części miał na celu podważenie kwalifikacji spornej pomocy jako pomocy państwa. Ta wada nie podważa jednak sentencji zaskarżonego wyroku.

52 Z powyższych rozważań wynika, że trzy pierwsze zarzuty zawarte w odwołaniu Diputación nie mogą być zbadane przez Trybunał z uwagi na powagę rzeczy osądzonej w odniesieniu do powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji. Te zarzuty są nieistotne dla sprawy i należy je oddalić.

W przedmiocie zarzutów, w których podniesiono, że Sąd niesłusznie uznał, iż sporna decyzja nie została zgłoszona Komisji zgodnie z prawem

53 Przed zbadaniem zarzutów podniesionych w skardze Sąd uznał za konieczne zbadanie, czy pomoc będąca przedmiotem zaskarżonej decyzji została przyznana zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 88 ust. 3 i w związku z tym, czy mamy do czynienia z pomocą, która jest zgodna z prawem.

54 Opierając się na rozważaniach dwojakiego rodzaju, które z jednej strony dotyczą zakresu nowego porozumienia, a z drugiej strony braku zgłoszenia tego porozumienia, Sąd doszedł do wniosku, że ta pomoc była bezprawna.

- 55 Z jednej strony Sąd uznał, że sporna pomoc została zastosowana w 1992 r. bez uprzedniego zgłoszenia Komisji, a nowe porozumienie nie wpłynęło na jej istotę. Wskazał on także w pkt 58 zaskarżonego wyroku, że „z zaskarżonej decyzji jak również z wyjaśnień stron przedstawionych w ramach niniejszego postępowania wynika jasno, że pierwotne porozumienie i nowe porozumienie stanowią jedną pomoc, ustanowioną i zastosowaną w 1992 r. w ramach zawarcia pierwotnego porozumienia”. Sąd stwierdził następnie w pkt 59 i 60 zaskarżonego wyroku, że „nowe porozumienie jest zwykłą modyfikacją pierwotnego porozumienia” i że „zostało ono przygotowane w celu zastąpienia pierwotnego porozumienia” oraz że modyfikacje pierwotnego porozumienia, wynikające z nowego porozumienia, „nie wpływają na istotę pomocy ustanowionej przez pierwotne porozumienie”. W pkt 74 niniejszego wyroku Sąd stwierdził, że „postępowanie wszczęte w dniu 29 września 1993 r. i zakończone wydaniem decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r. dotyczyło jedynie pierwotnego porozumienia”.
- 56 Z drugiej strony Sąd stanął na stanowisku, że nowe porozumienie nie zostało należycie zgłoszone Komisji, ponieważ nie można było uznać za zgłoszenie nowej pomocy w szczególności pisma z dnia 27 marca 1995 r. pochodzącego od adwokatów P & O Ferries, a nie od rządu hiszpańskiego. W pkt 70 zaskarżonego wyroku Sąd podobnie stwierdził, że „przyjęcie przez Komisję powiadomienia o nowym porozumieniu, bez zgłoszenia żadnych zastrzeżeń w stosunku do jego skuteczności prawnej, nie może w żadnym wypadku zmienić faktu, że sporna pomoc jest bezprawna”.

W przedmiocie zarzutów dotyczących zakresu porozumienia z 1995 r.

- 57 W piątym zarzucie Diputación podważa pierwszą grupę rozważań, na których oparł się Sąd w celu stwierdzenia bezprawności spornej pomocy. Ten zarzut trzeba zbadać przed zarzutami pierwszym, drugim i siódmym, które zostały podniesione przez P & O Ferries w odwołaniu i które dotyczą tej samej części zaskarżonego wyroku.

Argumentacja stron

- 58 La Diputación podnosi, że w celu ustalenia bezprawności spornej pomocy Sąd wypaczył okoliczności faktyczne, sporną decyzję i środki dowodowe, stwierdzając w pkt 58 zaskarżonego wyroku, że pomoc przewidziana w nowym porozumieniu z 1995 r. „została ustanowiona i zastosowana w 1992 r.”. Z uwagi na to wypaczenie Sąd dokonał błędnej kwalifikacji prawnej okoliczności faktycznych i na podstawie swojej analizy wyprowadził nieprawidłowe skutki prawne. Zastępując swoim uzasadnieniem uzasadnienie zaskarżonej decyzji, przeszkodził wnoszącej odwołanie w wykonaniu jej praw do obrony.
- 59 Zdaniem Komisji ten zarzut odnosi się jedynie do jednej kwestii faktycznej i powtarza jedynie treść pism procesowych przedstawionych Sądowi. Jest on zatem niedopuszczalny. W każdym razie jest on bezzasadny. Sporna pomoc nigdy nie została zgłoszona. Cała ocena Sądu jest tu istotna, bo słusznie stwierdził on w pkt 58 zaskarżonego wyroku, że dwa porozumienia stanowiły jedną pomoc, która została zastosowana bezprawnie.

Ocena Trybunału

- 60 Z jednej strony jeśli chodzi o dopuszczalność zarzutu podniesionego w sprawie C-471/03 P, Diputación, wbrew twierdzeniom Komisji, nie powtórzyła treści pism procesowych przedłożonych Sądowi. Ten zarzut zawiera bowiem jasną i szczegółową krytykę uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w szczególności pkt 58 tego wyroku. Poza tym dotyczy on wypaczenia przez Sąd okoliczności faktycznych sporu i nie może być zatem przed nim podniesiony. Z drugiej strony wprawdzie ocena okoliczności faktycznych nie stanowi kwestii prawnej, która jako taka podlega kontroli Trybunału w ramach odwołania, jednak ta reguła ma zastosowanie z wyjątkiem przypadków, w których doszło do wypaczenia faktów przedstawionych

Sądowi. Wypaczenie faktów przedstawionych Sądowi podlega krytyce Trybunału, w szczególności gdy Sąd zastępuje uzasadnienie spornej decyzji swoim własnym uzasadnieniem (zob. podobnie wyrok z dnia 27 stycznia 2000 r. w sprawie C-164/98 P DIR International Film i in. przeciwko Komisji, Rec. str. I-447, pkt 48 i 49).

61 Zatem powyższy zarzut jest dopuszczalny.

62 Jest on także zasadny.

63 Tak jak słusznie wskazuje Diputación w zaskarżonej decyzji, Komisja oceniła pomoc określoną w nowym porozumieniu, którą zbadała w oderwaniu od pomocy przewidzianej w pierwotnym porozumieniu.

64 Z treści zaskarżonej decyzji wynika mianowicie, że nie było jednej pomocy, która została zastosowana w 1992 r. W celu stwierdzenia bezprawności spornej pomocy w pkt 77 i 78 tej decyzji Komisja oparła się wyłącznie na okolicznościach faktycznych nowego porozumienia z 1995 r., a więc na okolicznościach dotyczących pomocy ustanowionej i zastosowanej w 1995 r.

65 Komisja wskazała w pkt 43 zaskarżonej decyzji, że „pierwsze porozumienie zawarte pomiędzy autonomicznymi władzami baskijskimi i Ferries Golfo de Vizcaya zostało zawieszona, a kwoty uzyskane przez Ferries Golfo de Vizcaya zwrócone. Z tego powodu sprawa stała się bezprzedmiotowa”. Następnie w pkt 44 tej samej decyzji Komisja stwierdziła, że „jeśli chodzi o drugie porozumienie, Komisja stoi na stanowisku, że jest ono objęte zakresem stosowania art. 92 (obecnie 87) ust. 1 traktatu”. Punkt 45 tej decyzji potwierdza zakres analizy, której dokonała Komisja,

stanowiąc, że „w celu ustalenia, czy porozumienie z 1995 r. wchodzi w zakres stosowania art. 92 (obecnie art. 87) ust. 1 traktatu, należy określić, czy stanowi »normalną transakcję handlową«. Podobnie pkt 67 tej samej decyzji zawiera następującą wzmiankę: „pomoc, która nas interesuje, została przyznana pomiędzy 1995 i 1998 r.”.

66 Pokazuje to, że Komisja jasno wypowiedziała się w zaskarżonej decyzji jedynie co do zgodności z traktatem pomocy zawartej w porozumieniu z 1995 r. Co innego byłoby raczej niemożliwe, ponieważ decyzja z dnia 7 czerwca 1995 r., wydana z uwagi na to porozumienie, zgłoszone Komisji w piśmie z dnia 27 marca 1995 r., skutkowałą zezwoleniem na zastosowanie jedynie środków w niej zawartych.

67 Trybunał, stwierdzając w pkt 58 zaskarżonego wyroku, że „pierwotne porozumienie i nowe porozumienie stanowią jedną pomoc, ustanowioną i zastosowaną w 1992 r. bez uprzedniego zgłoszenia Komisji w ramach zawarcia pierwotnego porozumienia”, i w pkt 74 tego wyroku, że „postępowanie wszczęte w dniu 29 września 1993 r. i zakończone wydaniem decyzji w dniu 7 czerwca 1995 r. dotyczyło jedynie pierwotnego porozumienia”, wypaczył okoliczności faktyczne sporu i treść zaskarżonej decyzji, ponieważ zastąpił uzasadnienie zawarte w decyzji swoim własnym uzasadnieniem (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie DIR International Film i in. przeciwko Komisji, pkt 48 i 49).

68 Z tego względu zarzut piąty podniesiony w sprawie C-471/03 P jest uzasadniony.

69 W konsekwencji zaskarżony wyrok wypaczył okoliczności faktyczne niniejszego przypadku, uznając, że nowe porozumienie i pierwotne porozumienie stanowiły jedną pomoc, zastosowaną od 1992 r.

70 W konsekwencji nie ma potrzeby badać trzech innych zarzutów wobec tej części wyroku, to jest:

- pierwszego zarzutu w sprawie C-442/03 P, w którym podniesiono, że Sąd niesłusznie stwierdził, iż nowe porozumienie nie ustanowiło pomocy niezależnej względem pierwotnej pomocy,
- drugiego zarzutu w tej sprawie, w którym podniesiono, że Sąd naruszył prawo, stwierdzając w pkt 60 zaskarżonego wyroku, że zmiany pierwotnego porozumienia nie wpływają na istotę tego porozumienia,
- siódmego zarzutu przedstawionego w tej samej sprawie, w którym podniesiono, że Sąd w pkt 67 zaskarżonego wyroku pominął podwójne znaczenie decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r., którą Komisja nie tylko zakończyła postępowanie wszczęte w dniu 29 września 1993 r., ale w której także wyraźnie wypowiedziała się na temat kwalifikacji nowego porozumienia „obowiązującego od 1995 do 1998 r.”.

71 Ponieważ zaskarżony wyrok opiera się także na braku zgłoszenia nowego porozumienia, należy zbadać zarzuty, które dotyczą tej kwestii.

W przedmiocie zarzutów dotyczących braku zgłoszenia nowego porozumienia

72 W zarzutach od trzeciego do szóstego podniesionych w odwołaniu P & O Ferries kwestionuje uzasadnienie zaskarżonego wyroku, które podał Sąd, a mianowicie że sporna pomoc nie została należycie zgłoszona Komisji, i w konsekwencji kwestionuje tę część uzasadnienia zaskarżonego wyroku, która jest bezpośrednio oparta na tym ustaleniu.

73 W celu stwierdzenia, że sporna pomoc nie została zgłoszona, Sąd wskazał w pkt 62 zaskarżonego wyroku, że pismo z dnia 27 marca 1995 r. wysłane do urzędnika Dyrekcji Generalnej ds. Transportu Komisji przez adwokatów P & O Ferries „w żadnym razie nie stanowi formalnego zgłoszenia planowanej nowej pomocy, ale kończy długą wymianę korespondencji pomiędzy służbami Komisji a skarżącymi, która dotyczyła zmian stopniowo wnoszonych do porozumienia”. Podobnie Sąd stwierdził w pkt 64 zaskarżonego wyroku, że pismo z dnia 27 marca 1995 r. zostało wysłane do urzędnika Dyrekcji Generalnej ds. Transportu przez adwokatów P & O Ferries zamiast przez rząd hiszpański, pomimo że zgodnie z pismem Komisji skierowanym do państw członkowskich SG (81) 12740 z dnia 2 października 1981 r. powinno być wysłane do Sekretariatu Generalnego Komisji i że pismo z dnia 27 marca 1995 r. nie zawierało żadnego odniesienia do art. 88 ust. 3 WE. W pkt 66 i 70 zaskarżonego wyroku Sąd następnie wskazał, że zachowanie Komisji potwierdzało wnioski, iż pismo z dnia 27 marca 1995 r. nie było zgłoszeniem, i stwierdził, że fakt, iż Komisja przyjęła powiadomienie o nowym porozumieniu, nie zgłaszając zastrzeżeń co do jego skuteczności prawnej, nie wpływa na bezprawność spornej pomocy. Wreszcie w pkt 68 tego wyroku Sąd uznał, że strony „podały wskazówki, które pozwoliły na stwierdzenie, że uważały one, iż sporna pomoc nie została zgłoszona”.

74 Przed zbadaniem odwołania P & O Ferries dotyczącym tej części zaskarżonego wyroku należy przeanalizować argumentację Komisji, jakoby badanie tych zarzutów było w każdym razie niepotrzebne, w związku z czym należy uznać je za nieskuteczne.

W przedmiocie nieskuteczności wskazanych powyżej zarzutów zawartych w odwołaniu P & O Ferries

75 Komisja podnosi, że odwołanie P & O Ferries było wyłącznie działaniem na zwłokę. Kwestia zgłoszenia spornej pomocy nie ma znaczenia, ponieważ i tak argumentacja skarżącej oparta na zasadzie uzasadnionych oczekiwań nie może odnieść skutku. Ta pomoc została mianowicie zakwestionowana w terminie do wniesienia odwołania i P & O Ferries nie może skutecznie domagać się jej zachowania. Nawet gdyby

Trybunał orzekł, że ta pomoc została zgłoszona, i przekazałby sprawę Sądowi, Sąd musiałby orzec, że P & O Ferries i tak jest zobowiązana do zwrócenia spornej pomocy. W tych warunkach niezależnie od analizy wskazanych powyżej zarzutów Trybunał musi orzec, że formalnoprawna kwalifikacja rozpatrywanej pomocy nie ma wpływu na legalność art. 2 zaskarżonej decyzji. Trybunał musi oddalić odwołanie P & O Ferries, ponieważ spór jest w tej kwestii rozstrzygnięty.

- 76 Taka argumentacja, która dotyczy skuteczności wskazanych powyżej zarzutów, nie może zostać przyjęta.
- 77 Te zarzuty dotyczą bowiem tej części uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w której Sąd orzekł, że sporna pomoc nie została zgłoszona. Właśnie to ustalenie, że pomoc jest bezprawna, pozwoliło Sądowi na wniosek, że w takim wypadku na Komisji nie spoczywał obowiązek przedstawienia rzeczywistego skutku tej pomocy dla konkurencji i dla wymiany handlowej pomiędzy państwami członkowskimi i że mogła ona słusznie wymagać odzyskania takiej pomocy bez naruszania zasad uzasadnionych oczekiwań i wyjątkowych okoliczności. Opierając się na takim samym twierdzeniu, Sąd doszedł do wniosku, że władze hiszpańskie nie mogły przywołać w niniejszym przypadku zasady dwumiesięcznego terminu, wywodzącej się z powołanego powyżej wyroku Lorenz, i że Komisja nie musiała uzasadniać swojej decyzji nakazującej odzyskanie spornej pomocy.
- 78 W tych warunkach wskazane powyżej zarzuty mogą, jeśli są zasadne, uzasadniać uchylene zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim stwierdza on bezprawność spornej pomocy i oddała w konsekwencji zarzuty wymienione w poprzednim punkcie niniejszego wyroku. Te zarzuty nie są zatem — wbrew twierdzeniom Komisji — nieskuteczne.

79 Okoliczność, że odwołanie P & O Ferries może być działaniem na zwłokę, nie ma znaczenia w ramach niniejszej analizy. Jeśli chodzi o propozycję Komisji, aby Sąd niezależnie od analizy wskazanych powyżej zarzutów orzekł, że sporna pomoc powinna być w każdym razie odzyskana, a odwołanie powinno być z tego powodu oddalone, to opiera się ona na błędnym rozumieniu kompetencji Trybunału w ramach odwołania. Taka propozycja prowadziłaby bowiem do orzekania przez Trybunał bezpośrednio co do istoty sporu. Tymczasem gdy Trybunał rozpatruje odwołanie, może rozstrzygać istotę sporu dopiero po uprzednim uchynieniu wyroku Sądu.

80 Poza tym, wbrew twierdzeniom Komisji, szósty zarzut odwołania P & O Ferries został jasno sformułowany i może być zbadany przez Trybunał.

W przedmiocie zasadności wskazanych powyżej zarzutów odwołania P & O Ferries

81 Te cztery zarzuty są ściśle związane i muszą być zbadane łącznie.

— Argumentacja stron

82 P & O Ferries podnosi w trzecim zarzucie, że Sąd w pkt 62 zaskarżonego wyroku naruszył prawo, stwierdzając, że pismo adwokatów strony wnoszącej odwołanie z dnia 27 marca 1995 r. skierowane do Komisji nie było formalnym zgłoszeniem planowanej nowej pomocy. Jednak taki właśnie był przedmiot tego pisma.

- 83 W czwartym zarzucie podniesiono, że w celu poparcia swojego poglądu, iż to pismo nie było zgłoszeniem, Sąd niesłusznie oparł się w pkt 64 zaskarżonego wyroku na tym, że wspomniane pismo pochodziło od adwokatów P & O Ferries, a nie od rządu hiszpańskiego, że nie zostało wysłane do Sekretariatu Generalnego Komisji i że nie zawierało żadnego odniesienia do art. 88 ust. 3 WE.
- 84 W piątym zarzucie podniesiono, że Sąd naruszył prawo, uwzględniając w pkt 65 zaskarżonego wyroku okoliczność, że wszystkie pisma wnoszących odwołanie wysłane do Komisji, w tym pismo z dnia 27 marca 1995 r., zawierały wzmiankę „NN 40/93”, którą Komisja zastosowała w aktach dotyczących pierwotnego porozumienia. Taka wzmianka, zastosowana w celu wymiany informacji pomiędzy służbami Komisji, nie ma sama w sobie szczególnej mocy prawnej i nie ma żadnego wpływu na kwalifikację nowego porozumienia jako nowej pomocy.
- 85 W szóstym zarzucie P & O Ferries podnosi, że Sąd naruszył prawo, stwierdzając w pkt 66 zaskarżonego wyroku, iż jego analizę potwierdzało zachowanie Komisji. Natomiast zachowanie Komisji potwierdzało, że zgłoszenie w formie listu z dnia 27 marca 1995 r. było wystarczające.
- 86 Na czwarty zarzut Komisja odpowiada, że zgodnie z ogólną strukturą postępowania w dziedzinie pomocy państwa, którą określa art. 88 ust. 3 WE, pomoc musi być zgłoszona przez państwa członkowskie i że ten wymóg obowiązywał jeszcze przed wydaniem rozporządzenia nr 659/1999. Ponieważ decyzje w tej kwestii są adresowane do państw członkowskich, pomoc może być zgłoszona jedynie przez te państwa (zob. podobnie wyroki z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie C-367/95 P Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, Rec. str. I-1719, pkt 45 i z dnia 15 lutego 2001 r. w sprawie C-99/98 Austria przeciwko Komisji, Rec. str. I-1101, pkt 32 i 84). Byłoby nienormalne, gdyby zgłoszenie przez osobę trzecią mogło ustrzec państwo członkowskie przed decyzją nakazującą odzyskanie pomocy. W każdym razie jeśli Trybunał uważa, że obowiązek zgłoszenia zawsze ciąży na państwie członkowskim, czwarty zarzut jest bezzasadny, a inne zarzuty dotyczące zgłoszenia spornej pomocy są nieskuteczne.

87 Jeśli chodzi o trzeci zarzut, Komisja podnosi, że w pkt 68 zaskarżonego wyroku, który nie został zakwestionowany przez wnoszącą odwołanie, Sąd orzekł, że strony „uważały, że sporna pomoc nie została zgłoszona”. Kwestionując stwierdzenie Sądu, że pismo z dnia 27 marca 1995 r. nie oznaczało zgłoszenia pomocy, P & O Ferries bezskutecznie podważa ocenę okoliczności faktycznych dokonaną w zaskarżonym wyroku.

88 Jeśli chodzi o piąty zarzut, Komisja kwestionuje użycie przez Sąd oznaczenia „NN” w celu ustalenia zgodnie z prawem, że sporna pomoc nie została zgłoszona. W pkt 65 zaskarżonego wyroku Sąd oparł się na tym środku dowodowym w celu ustalenia faktu w pkt 68 tego wyroku, które to ustalenie nie może zostać podważone w ramach odwołania.

— Ocena Trybunału

89 Cztery analizowane tu zarzuty są skierowane przeciwko decyzji Sądu dotyczącej odmowy zakwalifikowania pisma z dnia 27 marca 1995 r. jako zgłoszenia.

90 Kwalifikacja prawna faktu lub aktu dokonana przez Sąd jest kwestią prawną, która może być podniesiona w ramach odwołania. To samo obowiązuje na przykład w wypadku kwalifikacji pisma jako zażalenia w rozumieniu art. 90 ust. 2 Regulaminu pracowniczego urzędników Wspólnot Europejskich (zob. podobnie wyroki z dnia 19 października 1995 r. w sprawie C-19/93 P Rendo i in. przeciwko Komisji, Rec. str. I-3319, pkt 26 i z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie C-154/99 P Politi przeciwko Fondation européenne pour la formation, Rec. str. I-5019, pkt 11).

- 91 W niniejszym wypadku, zważywszy na charakter argumentów wysuniętych wobec kryteriów zastosowanych przez Sąd w celu stwierdzenia, że sporna pomoc nie została zgłoszona, problem kwalifikacji pisma z dnia 27 marca 1995 r. jako zgłoszenia spornej pomocy przewidzianej w nowym porozumieniu jest kwestią prawną, podlegającą kompetencji Trybunału.
- 92 Zgodnie z art. 88 ust. 3 WE obowiązkowi zgłoszenia przewidzianemu przez ten przepis podlegają „wszelki[e] plan[y] przyznania lub zmiany pomocy”.
- 93 Z brzmienia tego przepisu wynika, że takie porozumienie jak nowe porozumienie, w którym została ustanowiona sporna pomoc, jest poddane obowiązkowi zgłoszenia. W konsekwencji, tak jak słusznie podnosi P & O Ferries, obowiązek zgłoszenia nowego porozumienia istnieje niezależnie od obowiązku zgłoszenia pierwotnego porozumienia. Dlatego brak zgłoszenia pierwotnego porozumienia, który doprowadził do jego bezprawności, nie ma wpływu na badanie legalności nowego porozumienia, która zależy od oceny, czy został spełniony wymóg zgłoszenia w odniesieniu do tego porozumienia.
- 94 Nie może podważyć tego twierdzenia okoliczność, że nowe porozumienie zostało podane do wiadomości Komisji w trakcie postępowania dotyczącego badania pomocy wszczętego w stosunku do pierwotnego porozumienia. Ponieważ zaskarżona decyzja jedynie dotyczy — jak już wspomniano — pomocy ustanowionej przez nowe porozumienie, kwestię zgłoszenia tej pomocy należy oceniać niezależnie od tego, że Komisja wszczęła postępowanie dotyczące badania pomocy w stosunku do pierwotnego porozumienia.
- 95 W konsekwencji fakt, że wszystkie pisma wysłane przez skarżące do Komisji, w tym pismo z dnia 27 marca 1995 r., zawierają wzmiankę „NN 40/93”, którą Komisja zastosowała w aktach dotyczących pierwotnego porozumienia, nie może sam w sobie mieć wpływu na kwalifikację nowego porozumienia jako nowej pomocy. Sąd

zatem niesłusznie oparł się na tym elemencie w celu ustalenia, że sporna pomoc była nierozłącznie związana ze środkami przewidzianymi w pierwotnym porozumieniu, i w konsekwencji uznał, że sporna pomoc nie została zgłoszona.

- 96 Ponadto z akt sprawy wynika, że P & O Ferries, wysyłając pismo z dnia 27 marca 1995 r., miała zamiar „poinformować w odpowiednim czasie” Komisję o istnieniu i treści nowego porozumienia oraz o woli zastosowania spornej pomocy przez strony umowy.
- 97 Poza tym na podstawie informacji zawartych w tym piśmie i w świetle „istotnych zmian wprowadzonych w nowym porozumieniu” Komisja, w decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r., postanowiła zakończyć postępowanie dotyczące badania pomocy, wszczęte w stosunku do pierwotnego porozumienia. Zatem badając sporne środki pomocowe, Komisja uwzględniła pismo skierowane do urzędnika bezpośrednio właściwego w zakresie tych akt.
- 98 Następnie z treści decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r. wynika, że istotne zmiany zostały wprowadzone w nowym porozumieniu „ze względu na wątpliwości Komisji”. Poza tym decyzja z dnia 7 czerwca 1995 r. kończy się wyraźnym stwierdzeniem, że „nowe porozumienie, które obowiązuje od 1995 do 1998 r., nie stanowi pomocy państwa”. Komisja nie może zatem skutecznie twierdzić, że nie została poinformowana we właściwym czasie o środkach zawartych w tym porozumieniu w celu przedstawienia swoich uwag, ani utrzymywać, że pismo z dnia 27 marca 1995 r. nie pozwoliło jej normalnie wykonać kontroli.
- 99 Wreszcie z akt sprawy wynika, że przed wydaniem decyzji przez Komisję w dniu 7 czerwca 1995 r. o zakończeniu postępowania dotyczącego badania pomocy, wszczętego w stosunku do pierwotnego porozumienia, sporna pomoc przewidziana w nowym porozumieniu nie została wypłacona. Pierwsze wypłaty na rzecz P & O Ferries miały miejsce dopiero w grudniu 1995 r. Poza tym w pkt 77 zaskarżonej decyzji Komisja przyznała, że „kwoty zostały wypłacone po pozytywnej decyzji Komisji z dnia 7 czerwca 1995 r.”. Ponadto nowe porozumienie zawiera klauzulę, której treść nie budziła zastrzeżeń Komisji w 1995 r., brzmi ona następująco

„wszystkie środki zostały przedsięwzięte w celu zastosowania się do art. 93 ust. 3 traktatu rzymskiego”. Nawet jeśli nowe porozumienie zostało zawarte przed wydaniem decyzji z dnia 7 czerwca 1995 r., to nie świadczy to o tym, że pomoc została zastosowana przed wydaniem tej decyzji.

100 Z powyższych rozważań wynika, że Sąd niesłusznie uznał w zaskarżonym wyroku, że strony i Komisja uważały, iż sporna pomoc nie została zgłoszona.

101 W konsekwencji Trybunał nie musi orzekać w przedmiocie dziewiątego zarzutu Diputacióm, w którym podniosła ona, że Sąd naruszył prawa do obrony oraz art. 66 regulaminu Sądu, nie orzekając co do wniosku o przedstawienie wszystkich dokumentów dotyczących porozumienia z 1995 r., które pozwoliłyby na ustalenie, że Komisja potraktowała pismo z dnia 27 marca 1995 r. jako zgłoszenie nowej pomocy.

102 Sąd jednak nie naruszył prawa, stwierdzając, że pismo z dnia 27 marca 1995 r. nie stanowiło zgłoszenia, które spełniałoby wymagania art. 88 ust. 3 WE.

103 Ze struktury art. 88 ust. 3 WE, który ustanawia dwustronny stosunek pomiędzy Komisją i państwem członkowskim, wynika bowiem, że obowiązek zgłoszenia ciąży wyłącznie na państwach członkowskich. Obowiązek ten nie może być spełniony poprzez zgłoszenie dokonane przez przedsiębiorstwo korzystające z pomocy. Tak jak orzekł już Trybunał, mechanizm kontroli i badania pomocy państwa ustanowiony przepisami art. 88 WE nie nakłada specyficznego obowiązku na beneficjenta pomocy. Z jednej strony obowiązek notyfikacji i uprzedni zakaz wdrażania planowanej pomocy są skierowane do państwa członkowskiego. Z drugiej strony państwo to jest również adresatem decyzji, w której Komisja stwierdza niezgodność

pomocy ze wspólnym rynkiem i wzywa to państwo do wycofania tej pomocy w określonym przez nią terminie (zob. wyrok z dnia 11 lipca 1996 r. w sprawie C-39/94 SFEI i in., Rec. str. I-3547, pkt 73).

- 104 W tym względzie nie ma znaczenia fakt, że w dniu, w którym w niniejszym przypadku projekt nowego porozumienia został przekazany Komisji, żaden przepis prawny nie przewidywał, że do prawidłowego zgłoszenia jest wymagane, by było ono dokonane przez zainteresowany rząd. O ile wymóg dokonania zgłoszenia przez ten rząd został określony w prawie wspólnotowym w art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999, o tyle artykuł ten jest tylko kodyfikacją orzecznictwa Trybunału i niczego nie dodaje do już obowiązującego prawa.
- 105 W tych warunkach, nie naruszając prawa, Sąd mógł orzec na podstawie okoliczności, że pismo z dnia 27 marca 1995 r. nie pochodziło od rządu zainteresowanego państwa członkowskiego, iż nie stanowiło ono zgłoszenia, które spełniałoby wymogi art. 88 ust. 3 WE.
- 106 Sąd, stwierdzając w okolicznościach niniejszego przypadku, że pismo z dnia 27 marca 1995 r. nie stanowiło zgłoszenia nowego porozumienia, nie zastosował błędnie art. 88 ust. 3 WE.
- 107 Z powyższych rozważań wynika, że wprawdzie Sąd wypaczył w swoim wyroku okoliczności faktyczne niniejszego przypadku, uznając, że nowe porozumienie i pierwotne porozumienie stanowiły jedną pomoc, stosowaną począwszy od 1992 r., jednak słusznie orzekł, że sporna pomoc została zastosowana bez jej zgłoszenia Komisji. W konsekwencji Trybunał musi oddalić wnioski zawarte w odwołaniu, dotyczące tej części wyroku.

W przedmiocie zarzutów dotyczących skutków prawnych wyprowadzonych przez Sąd z braku zgłoszenia

- 108 W zarzutach od szóstego do ósmego Diputacji podważa te części uzasadnienia zaskarżonego wyroku, które Sąd wyprowadził z braku zgłoszenia spornej pomocy.
- 109 W szóstym zarzucie Diputacji podnosi, że Sąd naruszył prawo, stwierdzając w pkt 142 i 143 zaskarżonego wyroku, że sporna pomoc jest bezprawna i że w konsekwencji Komisja nie musi oceniać rzeczywistego wpływu tej pomocy na konkurencję i wewnątrzspółnotową wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- 110 Ten zarzut należy oddalić. Trybunał orzekł już, że gdyby Komisja musiała wykazać rzeczywisty skutek już przyznanej pomocy, prowadziłyby to do uprzywilejowania państw członkowskich przyznających pomoc z naruszeniem obowiązku jej zgłoszenia przewidzianego w art. 88 ust. 3 traktatu w stosunku do państw, które zgłaszają pomoc w fazie projektu (zob. wyrok z dnia 14 lutego 1990 r. w sprawie C-301/87 Francja przeciwko Komisji, Rec. str. I-307, pkt 33).
- 111 W niniejszym przypadku, tak jak już wskazano, Sąd słusznie orzekł, że pismo z dnia 27 marca 1995 r. nie stanowiło zgłoszenia nowego porozumienia. Nie naruszając w swoim wyroku prawa, mógł on zatem słusznie wywnioskować na tej podstawie, że Komisja nie miała obowiązku wykazać rzeczywistego skutku przyznanej pomocy dla konkurencji i wymiany handlowej między państwami członkowskimi. W konsekwencji szósty zarzut nie jest zatem zasadny.
- 112 W siódmym zarzucie Diputacji podnosi, że Sąd wypaczył przedstawioną mu argumentację i tym samym naruszył prawo do obrony. Sąd orzekł bowiem w pkt 203 zaskarżonego wyroku, że Diputacji nie może opierać się na „ochronie

uzasadnionych oczekiwań P & O Ferries”, chociaż jako strona nowego porozumienia opierała się na ochronie własnych uzasadnionych oczekiwań. Nawet jeśli istnienie wyjątkowych okoliczności i ochrona uzasadnionych oczekiwań zostały przytoczone przez P & O Ferries, Sąd nie mógł odmówić Diputación prawa do wysunięcia zarzutu opartego na zasadzie ochrony uzasadnionych oczekiwań tego przedsiębiorstwa.

- 113 Komisja utrzymuje, że zakres siódmego zarzutu zmieniał się w trakcie postępowania. W swojej replice Diputación powtórzyła zarzut oparty na naruszeniu uzasadnionych oczekiwań przedsiębiorstwa korzystającego z pomocy, który wcześniej podniosła przed Sądem. Natomiast w odwołaniu wysunęła ona inny zarzut, a mianowicie zarzut oparty na naruszeniu własnych uzasadnionych oczekiwań. W konsekwencji zarzut oparty na uzasadnionych oczekiwaniach przedsiębiorstwa korzystającego z pomocy jest nowym zarzutem i dlatego jest on niedopuszczalny. W każdym razie jest on bezzasadny.
- 114 Na początku należy oddalić zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Komisję wobec siódmego zarzutu. Wbrew twierdzeniom Komisji, Diputación podniosła zarówno w replice, jak i w odwołaniu ten sam zarzut oparty na wypaczeniu przez Sąd jej argumentacji poprzez uwzględnienie wyłącznie uzasadnionych oczekiwań P & O Ferries, chociaż Diputación wskazała także na własne uzasadnione oczekiwania. W konsekwencji zarzut jest dopuszczalny.
- 115 Nie jest on jednak zasadny. Wprawdzie Sąd w pkt 203 zaskarżonego wyroku wyraźnie wymienił jedynie „uzasadnione oczekiwania P & O Ferries”, jednak odpowiedział na argumentację przedstawioną mu przez Diputación, orzekając w pkt 202 tego wyroku, że obowiązek przytoczenia istnienia wyjątkowych okoliczności, które mogłyby uzasadnić jej uzasadnione oczekiwania w celu uniemożliwienia zwrotu bezprawnej pomocy, spoczywał na przedsiębiorstwie korzystającym z pomocy, a nie na władzach hiszpańskich. Diputación niesłusznie zatem podnosi, że Sąd wypaczył jej argumentację w zaskarżonym wyroku.

- 116 W ósmym zarzucie Diputaci6n podnosi, że Sąd wypaczył argumenty podniesione w skardze, oparte na art. 10 WE i zasadzie dobrej administracji, stwierdzając w pkt 211 zaskarżonego wyroku, że w tych argumentach zakwestionowała ona bezprawność spornej pomocy. Natomiast Diputaci6n twierdzi, że podniosła, iż art. 10 WE i wspomniana zasada sprzeciwiały się zwrotowi pomocy, nawet bezprawnej. Ze względu na to wypaczenie Sąd tak naprawdę nie dokonał analizy tego zarzutu i naruszył prawo do obrony.
- 117 Jednak z akt sprawy wynika, że Diputaci6n, przytaczając argumenty, w których zmierzała, w szczególności w pkt 261 i 272–275 skargi, do zakwestionowania zachowania Komisji na podstawie art. 10 WE i zasady dobrej administracji, odsyłały do argument6w przedstawionych przez wnoszącą odwołanie w celu wykazania prawidłowego zgłoszenia spornej pomocy i zasadniczo się z nimi pokrywały.
- 118 W tych warunkach nie można skutecznie podnosić, że Sąd wypaczył argumenty Diputaci6n, orzekając, iż argumenty te, oparte na art. 10 WE i zasadzie dobrej administracji, zasadniczo kwestionowały zachowanie Komisji w trakcie badania akt sprawy i podwazyły bezprawność spornej pomocy. W konsekwencji należy odrzucić 6smy zarzut Diputaci6n.

W przedmiocie zarzutu opartego na naruszeniu przez Sąd prawa poprzez stwierdzenie, że sporna pomoc nie jest zgodna z traktatem.

- 119 Zarzut czwarty podniesiony w sprawie C-471/03 P jest jedynym zarzutem, który podwazy ocenę dokonaną przez Sąd, że wyjątek przewidziany w art. 87 ust. 2 lit. a) WE nie ma zastosowania w niniejszym przypadku.

Argumentacja Diputación

- 120 Ten zarzut składa się z dwóch części.
- 121 W pierwszej części tego zarzutu Diputación podnosi, że Sąd wypaczył uzasadnienie zaskarżonej decyzji, wskazując w pkt 165 zaskarżonego wyroku, że ze spornej pomocy nie mogliby odnieść korzyści konsumenci, którzy korzystali z innych towarzystw żeglugowych, które były w stanie obsługiwać linię Portsmouth — Bilbao. W pkt 58 i 59 zaskarżonej decyzji Komisja rzeczywiście stwierdziła, że art. 87 ust. 2 lit. a) WE nie mógł mieć zastosowania, ponieważ wybór towarzystwa żeglugowego nie został dokonany w przejrzysty sposób. Wypaczając treść zaskarżonej decyzji, Sąd nie pozwolił wnoszącej odwołanie na właściwe przedstawienie swojej obrony.
- 122 W drugiej części tego samego zarzutu wnosząca odwołanie podnosi, że Sąd w każdym razie dokonał nieprawidłowej wykładni prawnej art. 87 ust. 2 lit. a), opierając się w pkt 166 zaskarżonego wyroku na udzieleniu pomocy jednemu podmiotowi z wyłączeniem innych towarzystw żeglugowych, które były w stanie wypełnić określony cel socjalny. Ponieważ wyłącznie jeden podmiot był w stanie świadczyć usługę polegającą na zapewnieniu spornego połączenia, nie można stwierdzić, że pomoc była dyskryminująca z uwagi na pochodzenie produktów. W takim przypadku art. 87 ust. 2 lit. a) WE miał zastosowanie, albowiem socjalny charakter spornej pomocy został przyznany w (pkt 58) zaskarżonej decyzji.

Ocena Trybunału

- 123 Jeśli chodzi o pierwszą część tego zarzutu, to z treści zaskarżonej decyzji wynika, że w celu stwierdzenia, że sporna pomoc nie spełniała przesłanki ustanowionej w art. 87 ust. 2 lit. a) WE, polegającej na tym, że pomoc musi być przyznana „bez dyskryminacji związanej z pochodzeniem produktów”, Komisja z jednej strony oparła się w pkt 58 tej decyzji na okoliczności, że „doszło jedynie do nabycia bonów

podróżnych od Ferries Golfo de Vizcaya, a władze hiszpańskie nie zdołały wykazać, że wybór przedsiębiorstwa nastąpił w przejrzysty sposób”, a z drugiej strony oparła się w pkt 60 zaskarżonej decyzji na fakcie, że „władze baskijskie mogły zrealizować cele socjalne poprzez zróżnicowaną ofertę podróży”.

- 124 Komisja z tego powodu stanęła na stanowisku, że Ferries Golfo de Vizcaya była jednym przedsiębiorstwem korzystającym ze spornej pomocy i że nie zostało ustalone, iż cele socjalne, którym służyła ta pomoc, mogły zostać osiągnięte jedynie przez zakup bonów podróżnych od tego przedsiębiorstwa.
- 125 Odmawiając zastosowania wyjątku ustanowionego w art. 87 ust. 2 lit. a) WE, wbrew twierdzeniom Diputación, Komisja nie oparła się jedynie na braku przejrzystości w wyborze danego towarzystwa żeglugowego.
- 126 Sąd nie wypaczył zatem uzasadnienia zaskarżonej decyzji ani nie naruszył prawa do obrony, stwierdzając w pkt 165 zaskarżonego wyroku, że „Diputación nie twierdziła ani nie wykazała, że konsumenci również mogli odnieść korzyści ze spornej pomocy, korzystając ewentualnie z usług innych towarzystw żeglugowych, które byłyby w stanie oferować połączenia na linii Bilbao — Portsmouth”.
- 127 W konsekwencji pierwsza część zarzutu nie odpowiada faktom i dlatego nie można jej przyjąć.
- 128 Jeśli chodzi o drugą część czwartego zarzutu, należy wskazać, że Sąd w pkt 166 zaskarżonego wyroku nie oparł swojego twierdzenia, że art. 87 ust. 2 lit. a) WE nie ma zastosowania w niniejszym przypadku, jedynie na okoliczności, że umowa kupna bonów podróżnych została zawarta wyłącznie pomiędzy Diputación i P & O Ferries.

- 129 Uznał on w pierwszym zdaniu tego punktu, że „na mocy nowego porozumienia P & O Ferries, bez względu na liczbę bonów podróży rzeczywiście wykorzystanych przez konsumentów końcowych, otrzyma roczną, z góry określoną kwotę”. Tym samym Sąd chciał zwrócić uwagę, tak jak już orzekł w szczególności w pkt 121 i 137 zaskarżonego wyroku, że to porozumienie nie zostało zawarte przez Diputación dla zaspokojenia rzeczywistych potrzeb, ale w celu przyznania P & O Ferries korzyści, której nie uzyskałaby w normalnych warunkach rynkowych.
- 130 Z uwagi na ocenę charakteru korzyści gospodarczej przyznanej P & O Ferries, wskazówka znajdująca się w pierwszym zdaniu pkt 166 zaskarżonego wyroku wystarczy w każdym razie w niniejszym przypadku do prawnego uzasadnienia wniosku zawartego w pkt 167 zaskarżonego wyroku, że sporna pomoc nie mogła być rozpatrywana jako pomoc „przyznana konsumentom indywidualnym bez dyskryminacji związanej z pochodzeniem produktów” w rozumieniu art. 87 ust. 2 lit. a) WE.
- 131 Zatem przy stosowaniu tego przepisu sąd nie naruszył prawa.
- 132 Z tego względu druga część zarzutu jest bezzasadna i należy ją oddalić.
- 133 Z całości powyższych rozważań wynika, że w wyroku Sąd naruszył prawo i wypaczył okoliczności faktyczne niniejszego przypadku, ponieważ nie uwzględnił powagi rzeczy osądzonej w szerszym rozumieniu, wynikającej z powołanego powyżej wyroku w sprawie BAI przeciwko Komisji, i zbadał zarzut oparty na naruszeniu art. 87 ust. 1 WE oraz uznał, że nowe porozumienie i pierwotne porozumienie stanowiły jedną pomoc zastosowaną w 1992 r.

134 Ponieważ to naruszenie prawa i to wypaczenie okoliczności faktycznych nie mają wpływu na sentencję wyroku, nie należy go uchylać.

135 Odwołania należy zatem oddalić.

W przedmiocie kosztów

136 Zgodnie z art. 69 § 2 regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 118 regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie P & O Ferries i Diputación kosztami postępowania, a wnoszące odwołanie przegrały sprawę, należy obciążyć je kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

1) Odwołania zostają oddalone.

2) P & O European Ferries (Vizcaya) SA i Diputación Foral de Vizcaya zostają obciążone kosztami.

Podpisy